

streti, posebno če ne drže orožja. Metličani in Črnomeljci so bili namreč tisto leto čisto iznenadeni. Gorje bi bilo že tisto leto Turčinu, ako bi mu bil stopil nasproti prebivavec onih krajev z orožjem v roki. Preiskovanje hiš je imelo pa te posledice, da so pogorele vse, posebno radi tega, ker jih ni smel nihče gasiti. Tako sta bila opustošena Metlika in Črnomelj. Turek je bil zadovoljen s svojimi uspehi. Nekaj „krivovernih“ Slovencev je bilo res manj, a tudi nekaj „pravovernih“ Turkov je šlo v Mohamedovo naročje. Če jih tedaj še dandanes ni tam, potem pa zares ni mohamedanskih nebes.

In tako je šlo dalje! Ni ga skoro kraja na Kranjskem, kamor ne bi bil prišel Turek vsaj po enkrat. Tako so n. pr. leta 1471. odgnali 5000 Slovencev iz Kranjskega v Turčijo, neštevilno so jih pa pomorili. Upepelili so zraven tega dva samostana, 40 cerkvá, 5 trgov in 200 vasi.

Posebno so prežali na slovenske otroke. Teh sicer niso morili, a prizanašali jim niso radi usmiljenja, ampak iz gole sebičnosti. Jemali so jih s seboj v Turčijo, jih tam vzgajali — če smem sploh rabiti to besedo — po mohamedanski šegi ter so jih potem vtaknili med vojake. Ti pomohamedanjeni vojaki so bili, kakor beremo, še mnogo krutejši pozneje nego Turki sami. Saj vidimo to tudi pri sedanjih naših renegatih. Ti so vedno krutejši z nami nego naši rojeni nasprotniki.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz občinskega sveta ljubljanskega. (Tretja mestna deška šola.) Občinski svetnik Dimnik je poročal dne 18. prosinca o gradnji poslopja za tretjo mestno deško ljudsko šolo. Tudi magistrat se je izrekel za gradnjo novega poslopja. Nameravani prizidek pri šoli v Komenskega ulicah bi veljal 41.747 gld. ali po drugem načrtu vsaj 13.875 gld., dočim bi novo poslopje, za katero bi dežela kranjska prispevala vsaj 10.000 gl., veljalo kakih 80.000 gld., torej nekako 30.000 gld. več kakor prizidek, ki bi zadoščal le za nekaj let, dočim bi novo poslopje zadoščalo za dolgo časa. Poročevavec je pojasnil, da kaže število šolskih otrok v zadnjih 10 letih rastočo tendenco. Ako se vzamejo v poštev tudi samo šolski otroci iz zadnjih petih let, se pokaže 1., da se je število šolo obiskujočih otrok pomnožilo v petih letih za 563. Razmerno številu šolskih otrok se je množilo tudi število ljudsko-šolskih razredov, tako da znaša število vseh razredov v Ljubljani sedaj 91. Toda tudi, ako vzamemo v poštev samo število otrok na I. in II. mestni deški petrazrednici, se pokaže, da se je število šolskih otrok pomnožilo za 298, to je za toliko, kolikor bi jih smela šteti pravilno urejena mestna petrazrednica.

I. mestna deška ljudska šola šteje zdaj 5 osnovnih in 6 vzporednih razredov; a da se je za 11. razred dobil potreben prostor, se je morala izprazniti soba za učila. II. petrazrednica šteje zdaj 5 osnovnih in 5 vzporednih razredov, a ker ima vse poslopje samo 8 učilnic, sta se dve garderobni sobi opustili in porabili za učilnice, dasi sta taki, da bijeta v obraz vsem šolsko-zdravstvenim predpisom. Na podstavi § 8. ministrskega ukaza z dne 19. mal. srpana 1875. šteje 2868 bi smelo biti v teh sobah samo po 29 učencev, v istini pa jih je v obeh sobah po 41 do 44. Sploh sta pa sobi taki, da se je čuditi, da šolska oblastva že zdavnaj niso zaprla teh dveh šolskih učilnic. I. petrazrednica šteje letos v 11. razredih 577 učencev; druga pa v 10. razredih 536 učencev. Ne na I., ne na II. petrazrednici zdaj ni nobenega prostora več na razpolaganje. V občinskem svetu se je sprožila misel, naj bi se poslopju prve petrazrednice prizidalo 6 novih šolskih sob. Poročevavec mestnega šolskega sveta je proti

temu projektu izrekel več pomislekov, med drugimi, da bi se odpravil šolski vrt, ki je ravno v mestu najizbornejše učilo. 3.) Prizidek bi bil samo paliativno sredstvo, ki bi mestni občini pomagal le za 5 do 6 let iz zadrege. Ker bo v tej dobi število učencev se pomnožilo za okroglih 300 dečkov, bi bila mestna občina čez razmerno kratek čas v ravno isti zadregi, v kakoršnji je zdaj. 4.) Prizidek bi bil nepraktičen in neprimeren z ozirom na razdalje, ki bi jih morali otroci iz oddaljenejših okrajev do šole prehoditi. Druga petrazrednica se na nobeno stran ne more več širiti in ne more spraviti več nego 10 razredov pod streho. Ker tedaj v prihodnjih letih priraste število učencev, bode vse napotiti v prvo petrazrednico. Zakon z dne 29. mal. travna 1873 veleva v § 12.: „Šola, ki je bila že 5 let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vzporedne razrede, je po preteku tega časa ločiti takoj v dve šoli.“ Z ozirom na to ni misliti, da bi šolska oblastva molče pripustila, da bi se število vzporednic množilo, ampak bi se taki popolnoma nezakoniti nakani uprla. Pa tudi, ko bi bila po zakonu šola z ogromnim številom 12 do 17 razredov dopustna, govore zoper njo vzgojni, zdravstveni, kakor tudi upravni momenti. Za zgradbo novega poslopja govore važni razlogi: Prizidek bi zadoščal za 5 ali 6 let, novo poslopje pa bi zadoščalo najmanj za 25 let. Obe petrazrednici stojita daleč od mestnega središča, tako da je ravno mestno središče brez vsake deške ljudske šole. Kakor pa bode imela Ljubljana v kratkem tri dekliške osemrazrednice, katerim bo možno odkazati vsaki svoj okoliš, tako je potrebno, da dobi tudi tri mestne deške petrazrednice, ki naj bi glede okoliša korespondirale z dekliški šolami. Ustanovitev nove III. deške ljudske šole je potrebna tudi z ozirom na inkorporacijo bližnje Šiške, ki je le še vprašanje časa in z ozirom na potrebo poskrbeti za tiste šolske otroke, ki še po dopolnjenem 14. letu hodijo v mestne ljudske šole. Poročevavec je predlagal: Nameravani prizidek pri I. mestni petrazrednici v Pristavskih ulicah in pa prizidavanje pri obstoječih šolskih razmerah v našem mestu ni niti primerno niti praktično. 2.) Ustanovitev nove III. mestne deške petrazrednice za središče mesta in sezidanje posebnega novega poslopja je potreba. 3.) Magistratu se naroča, da izposluje potem c. kr. mestnega šolskega sveta stavbinski program za III. mestno deško šolo ter istega predloži občinskemu svetu v potrjenje.*)

Obč. svet. Zabukovec se je izrekel proti predlogu, češ, po poročilu okrajnega šolskega nadzornika samega vsaj 6 let ne bo treba novega poslopja. V sedanjih šolah je toliko prostora, da se učenci po šolskih sobah lahko paroma na bicikljih vozijo. Število učencev se je zadnja leta pomnožilo vsled tega, ker je stavbinsko gibanje v mesto pripeljalo mnogo tujcev, ki pa zopet odidejo, kadar preneha stavbinsko gibanje, in se šele spozna, kako je raslo število šolskih otrok. Predlog naj se torej odkloni.

Obč. svet. dr. Tavčar je ugovarjal ironiji, s katero je predgovornik razpravljal o stvari in dejal, da se občina zgradbi te šole na noben način ne bo mogla ogniti, in da pride stvar kmalu zopet na vrsto, če ne letos, pa drugo leto.

Obč. svet. dr. Požar je naglašal, da stranka, ki ne podpira ljudskih šol, nima bodočnosti, kakor je nima narod, ki ni prijatelj šole. Dandanes morejo narodi tekmovali le z inteligenco. Če ne bomo ljudskih šol podpirali, čemu zahtevamo potem višje šolstvo?

Poročevavec obč. svet. Dimnik je zavračal ugovore proti predlogu in pojasnil, da okrajni šolski nadzornik ni trdil, da sedanji prostori zadostujejo še za šest let, nego da bi bilo s prizidkom le za ta čas pomagano. Povdarjal je, da so slovenske šole prenapolnjene, da imajo vsled tega nemške šole boljše učne uspehe, in da se slovenski otroci silijo v nemške šole, ker v slovenskih ni prostora, vsled česar tudi 400 slovenskih otrok obiskuje nemške šole. Stavbinsko gibanje ni pripeljalo tujih otrok v mesto. Vsled stavbinskega gibanja prihajajo samo

*) To uradno poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika gosp. prof. Fr. Levca bomo z dovoljenjem gosp. župana priobčili doslovno v prihodnjih številkah. Uredn.

laški delavci, ki zopet odidejo. Če bodo kaj otrok zapustili, se bo šele pokazalo. (Viharna veselost.)

Pri glasovanju je bil odklonjen drugi del predloga, ostala dva pa sta bila sprejeta.

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: G. Valentin Zavrl, nadučitelj v Begunjah na Gorenjskem, 150 gld.

Učiteljski konvikt: Gosp. V. Zavrl, nadučitelj v Begunjah na Gorenjskem, 1 gld.; gosp. Matija Petrič, učitelj v Strugah, letni prispevek, 5 gld.; g. Fr. Klinar, učitelj v Hrušici, 1 gld.

Jakob Dimnik,
blagajnik.

Osobne vesti. G. Luka Jelenc, nadučitelj v Št. Juriju pri Kranju, je imenovan učiteljem na I. mestni deški šoli v Ljubljani. G. Ivan Okorn, učitelj v Trzinu, je dobil nadučiteljsko mesto na deški šoli v Kamniku.

Pravila „Društva učiteljev in šolskih prijateljev za ljubljansko okolico“ je visoko c. kr. deželno predsedstvo z odlokom z dne 29. listopada 1898. l. št. 5817 potrdilo.

Učni tečaj za gluhaneme. Za gluhanemnico, ki se bo gradila v Ljubljani, se bosta poslala v začetku prihodnjega šolskega leta dva ljudska učitelja na Dunaj v tečaj za gluhaneme. Kdor se bo udeležil tega tečaja, dobi poleg svoje plače še mesečno po 35–45 gld. podpore, prosto vožnjo na Dunaj in nazaj in enoleten dopust. Dotičnik mora pa biti popolnoma zdrav ter ne sme imeti manj ko 5 in ne več ko 15 službenih let. Po prebitem izpitu bo dotičnik nastavljen v gluhanemnico, kjer bo imel prosto stanovanje in dobro plačo. Kdor želi natančnejših podatkov, jih dobi pri našem uredništvu.

Pojasnilo. Na vprašanje g. nadučitelja Fr. Korošca v 3. št. „Učiteljskega Tovarisa“, kaj je s tistim zemljevidom radovljiškega šolskega okraja, ki je bil baje že pred desetimi leti izdelan, dajem nastopno pojasnilo: Po sklepu okrajne učiteljske konference je rajni nadučitelj Karol Bernard narisal l. 1887. zemljevid radovljiškega šolskega okraja. Tega zemljevida pa nismo mogli izdati prihodnje leto, ker nismo imeli zanj potrebnih novcev. Jaz sem delal na to, da bi ga založila okrajna blagajna. Preden pa se je stvar dognala, se je ponudil c. in kr. vojaški zemljepisni zavod na Dunaju, da bi on izdelal zemljevid. Tisti čas sem se jaz umeknil iz okraja, in izdaja dotičnega zemljevida se je odložila. Ko sem l. 1891. iznova postal v Radovljici okrajni šolski nadzornik, sva z gosp. okrajnim glavarjem O. vitezom Kalteneggerjem delala v prvi vrsti na to, da so vse šole dobile šolske knjižnice in najpotrebnejša učila za realije, in da so se nanovo osnovala ali pa razširile že obstoječe šole. Leta 1894. se je obenem nanovo zidalo, razširjalo ali vsaj komisionalno zagotovilo zidanje šestnajstih šol. Vse to je stalo toliko novcev, da na izdajo drugega zemljevida ni bilo misliti. — Ako si učitelji radovljiškega okraja žele oskrbeti potrebni zemljevid za svoj okraj, bi bilo najbolje, da si ga naroče pri c. in kr. vojaškem zemljepisnem zavodu na Dunaju, kakor so to storili učitelji logaškega okraja, ki imajo zares krasen zemljevid v merilu 1/40.000. Želeli pa bi bilo, da bi se v ta namen združila oba okraja, kranjski in radovljiški, ter si naročila skupen zemljevid. Saj imata oba toliko prirodnih in življenskih zvez, da ju je le težko ločiti pri pouku. Tak zemljevid bi stal približno 1500 do 1600 gld. in bi ne bil predrag, ko bi si ga naročile vse politične in vse šolske občine; prvih je v obeh okrajih 47, drugih 71. Založili naj bi ga obe okrajni blagajni in izdatki bi ne bili tako občutni, ko bi se novci zanj pobirali dve ali tri leta. L.

Razširjenje slovenske gimnazije. Vlada je baje voljna razširiti slovensko nižjo gimnazijo v Ljubljani v popolno gimnazijo in je baje že storila v to potrebne informativne korake.

Učiteljsko vprašanje na Koroškem. Tudi na Koroškem sili učiteljsko vprašanje na dan. Slučaji, da zapuščajo učitelji svojo službo in prestopajo drugam, posebno k pošti, niso več redki. Kdo bi se temu čudil? Učitelj ima pri pošti po preteku enega leta več dohodkov, kakor jih ima učitelj po desetletnem službovanju. V mestnem zastopu celovškem je bila minuli mesec v tem oziru podana interpelacija. Celovec plačuje 40.000 gld. k deželnem šolskem zalogu.

Učiteljske premembe na Štajerskem. Učiteljica v Dobrni, gospa Drnjač je premeščena v Studence pri Mariboru, v Dobrno pa je prišla gđ. Burgarel iz Ljubljane. Gđ. Mrevlje iz Gorice je postala učiteljica v Dramljah, g. Grudnik pa učitelj na Kalobju.

Proti lex Kolisko. Dne 15. prosinca se je v Praterju vršil shod dunajskih Čehov, ki je protestoval proti sklepu dolenjeavstrijskega deželnega zbora, ki se imenuje lex Kolisko in ki določa, da mora biti nemščina izključni učni jezik v vseh ljudskih šolah na Dolenjem Avstrijskem. Shoda se je udeležilo nad 3000 oseb. Shod je protestoval proti lex Kolisko in zahteval, naj ga vlada ne predloži v sankcijo ter zahteval izvedenje ravnopravnosti tudi na Dolenjem Avstrijskem. Po shodu je šlo nad 7000 oseb proti mestni hiši, okolo katere je bilo postavljenih vse polno redarjev. Policija je demonstrante razgnala. Prišlo je do rabuke. Občinstvo je redarjem siloma iztrgalo iz rok dva aretovanca, na kar so redarji rabili orožje. Mnogo oseb je bilo ranjenih, 11 aretovanih.

Častite gg. člene vdovskega učiteljskega društva opozarjam na § 10. društvenih pravil, ki slove: Letnina (6 gld.) se plačuje do konca prosinca vsakega leta. Ker se prosinca bliža svojemu koncu, prosim gg. člene, da se vsaj l. svečana spomnijo prej imenovanega društva ter vpošljejo letnino za tekoče leto, da me oprostite mučnega nadaljnega opominjevanja, društvu pa nepotrebnih stroškov.

Omenim le še, da je vplačalo lani do 30. prosinca 45 gg. členov letnino, letos pa samo 20. — Je mar vzrok temu regulacija učiteljskih plač?

Jos. Cepuder,
blagajnik.

Častno svetinjo za 40letno zvesto službovanje sta dobila gg. Traven Jožef, učitelj v Naklem in J. Cveteč, učitelj v p. v Škofji Loki.

„Učiteljski Glas“. Pod tem imenom je začel izhajati v Spletu v Dalmaciji nov učiteljski list in sicer enkrat na mesec. Do sedaj dalmatinsko učiteljstvo ni imelo svojega glasila. List ima v prvi vrsti namen, potezati se za izboljšanje gmotnega stanja. Prav tako!

Slovanska knjižnica. Snopič 82 do 83 prinaša ugledne češke pisateljice Gabrijele Preissove lepo povest s Koroškega z naslovom „Mladost“. Pisateljica je to mično povest, ki kaže veliko, resnično simpatijo do Slovencev na Koroškem, posvetila ljubljanskemu županu Hribarju. Gabrijele Preissova je ena najodličnejših čeških pisateljic, katera si je po vsi pravici pridobila veliko ugleda ne samo na Češkem, nego tudi zunaj svoje ožje domovine.

Odobreni zemljevidi. Visoko ministerstvo za bogoslovje in nauk je z razpisom z dne 22. grudnia 1898, št. 32.323 odobrilo za porabo na občnih ljudskih in meščanskih šolah in na učiteljskih s slovenskim učnim jezikom Vincenz Haardtov stenski zemljevid Evrope (na platno 7 gld. 50 kr., s paličicama 8 gld. 50 kr.) in stenski zemljevid polut (na platno 9 gld., s paličicama 10 gld.), katera je za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. Omenjena zemljevida izideta v Ed. Hölzlom zemljepisnem zavodu na Dunaju v drugi polovici meseca svečana l. 1899. Slovenski stenski zemljevid Palestine (na platno 8 gl., s paličicama 9 gl.) je že izišel l. 1897. in bil odobren z razpisom z dne 5. vel. travna 1897, št. 10.455. V kratkem bode tudi dogotovljen slovenski ljudskošolski atlas in stenski zemljevid Avstrijske-ogrske države.

Iz življenja našega cesarja. Kadar gre cesar na lov, ima pri sebi vedno nekaj izkušenih lovcev; toda enkrat se mu je primerilo, da so se preveč oddaljili in